

Vysoké školství v ČR:
řízení, financování,
mezinárodní rozměr

Terciární vzdělávání v ČR

- VŠ (úř. 6-8 v ISCED 2011) a VOŠ (úř. 5)
- k 31. 12. 2012 celkem 72 VŠ (zdroj ČSÚ)
 - 26 veřejných vysokých škol (téměř 334 tis. studentů)
 - 44 soukromých vysokých škol (přes 48 tis. studentů)
 - 2 státní VŠ: Policejní akademie ČR v Praze a Univerzita obrany (Brno)

Řízení ve vysokém školství v ČR

- řízení na úrovni školy a řízení z úrovně státu
- zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů
 - VVŠ právníckými osobami – majetek ve vlastnictví
 - vojenské a policejní VŠ označeny jako státní vysoké školy
 - umožněn vznik soukromých VŠ
 - VŠ mohou uskutečňovat jen ty studijní programy, pro které jim MŠMT udělilo akreditaci (stanovisko Akreditační komise)

Pravomoci MŠMT vůči VŠ

- MŠMT rozděljuje finanční prostředky ze SR + kontroluje jejich využití (zejména VVŠ)
 - StVŠ + SoVŠ pouze malý příspěvek / dotace
- rozhoduje o udělení akreditace studijních programů, habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem v daném oboru
- uděluje státní souhlas PO, aby mohly působit jako SoVŠ

+ další oprávnění / povinnosti

- vypracovávat dlouhodobý záměr ministerstva, zpracovávat a zveřejňovat výroční zprávy o stavu vysokého školství, projednávat a vyhodnocovat dlouhodobé záměry veřejných i soukromých vysokých škol a jejich každoroční aktualizace, registrovat statuty VŠ, vést Matriku studentů a registr docentů a profesorů (pro potřeby akreditace), poskytovat vysokým školám metodickou pomoc, vydávat osvědčení o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání, „vyhlášení nucené správy“ nad VVŠ nebo StVŠ

...nástroje MŠMT

- financování ze státního rozpočtu
- akreditace
- dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast VŠ (rozhodný pro stanovení příspěvku VVŠ)
- rozvojové programy (VVŠ předkládají rozvojové projekty na základě vyhlášených rozvojových priorit)
- další orgány na úrovni státu
 - Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu PSP
 - Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu
 - Rada pro výzkum, vývoj a inovace

Reprezentace VŠ

- Česká konference rektorů (od r. 1998) a Rada vysokých škol
 - povinnost ministra spoluprojednávat návrhy a opatření dotýkající se VŠ
 - předkládání doporučení na složení Akreditační komise
 - zastoupení v reprezentativní komisi – projednávání rozdělování financí VŠ
 - RVŠ má svou Studentskou komoru

Samospráva vysokých škol

- VŠ se řídí vlastními vnitřními předpisy
- zaručení akademických svobod a práv (zákon o VŠ)
 - svoboda vědy, výzkumu a umělecké tvorby a zveřejňování jejich výsledků, svoboda výuky, právo učit se, právo členů akademické obce volit zastupitelské akademické orgány, právo používat akademické insignie a konat akademické obřady
- nepřípustnost zakládání a organizování činnosti politických stran a politických hnutí
- rozdílné pojetí samosprávy pro SoVŠ a VVŠ

Samosprávné působnosti VVŠ

- studium a vše co s ním souvisí
- zaměření a organizace vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti,
- personální záležitosti,
- ekonomické záležitosti (hospodaření a nakládání s majetkem, stanovení výše poplatků spojených se studiem),
- habilitační a profesorská řízení,
- vnější vztahy a zahraniční spolupráce

Samosprávné orgány VVŠ

- **Rektor**
 - v čele VŠ, jedná a rozhoduje ve věcech školy, předseda vědecké rady
 - jmenován prezidentem republiky na 4 roky (max. 2x po sobě)
 - na úrovni fakulty děkan
- **Akademický senát**
 - volení členové akademické obce (studenti tvoří $1/3 - 1/2$), funkční obd. max 3 roky
 - rozhoduje o zřízení, organizaci a zrušení součástí VŠ, schvaluje rozpočet VŠ a kontroluje využívání finančních prostředků, usnází se o návrhu na jmenování rektora, popř. navrhuje jeho odvolání z funkce...
- **Vědecká rada**
 - jmenuje a odvolává rektor, členy odborníci, alespoň $1/3$ externisté
 - projednává dlouhodobý záměr VŠ, schvaluje studijní programy, které nespádají do kompetence vědecké rady fakulty, působí při habilitačním řízení a při řízení ke jmenování profesorem

Samosprávné orgány VVŠ (II)

- **Disciplinární komise**
 - předsedu a členy jmenuje rektor na max. 2 roky, 1/2 tvoří studenti
 - projednává disciplinární přestupky studentů mimo fakulty VŠ (jinak DK fakulty)
- **Správní rada**
 - členy (významné představitele mimo VŠ) jmenuje ministr školství na 6 let
 - dohlíží na zachování účelu VŠ a zohlednění veřejného zájmu, dává souhlas k vybraným právním úkonům, publikuje stanoviska k rozpočtu, hospodaření a hodnocení VŠ
- **Kvestor**
 - jmenuje a odvolává rektor
 - řídí hospodaření a vnitřní správu VŠ
 - na úrovni fakulty tajemník

Financování VŠ

- Státní VŠ financované ze státního rozpočtu - kapitoly MO (UO) a MV (PA)
 - MO a MV určují výši poplatků
- SoVŠ – hlavním zdrojem příjmu školné
- Veřejné VŠ financovány vícezdrojově
 - prostředky ze SR – kolem 70 % příjmů
 - poplatky spojené se studiem
 - výnosy z majetku, výnosy hlavní a doplňkové činnosti
 - příjmy z darů a dědictví
- rozpočet VVŠ sestavován jako vyrovnaný
- kontrolu hospodaření VVŠ provádí MŠMT

Financování VVŠ ze státního rozpočtu

- prostředky na výdaje běžné a kapitálové
- prostředky poskytovány formou **příspěvků**
 - na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost - *zůstatek převoditelný do dalšího roku*
- nebo **dotací**
 - na rozvoj vysoké školy, příp. na ubytování a stravování - *nepřevoditelné*
- objem prostředků každoročně stanovován zákonem o státním rozpočtu
 - rozhodující jsou dlouhodobý záměr rozvoje vysokého školství vypracovaný ministerstvem a dlouhodobý záměr VVŠ
- VŠ financovány převážně na základě svých výkonů
 - určovány výší normativů (ročních jednotkových nákladů na studium určitého studijního programu) a počtem studujících

Financování ze státního rozpočtu (II)

- každoročně MŠMT sestavován dokument Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám
 - vychází z priorit dlouhodobého záměru ministerstva
 - (2011-2015 – především podpora kvality a relevance vysokoškolského vzdělávání, otevřenost národnímu i mezinárodnímu prostředí a podpora efektivity financování VŠ)
 - metodika pro stanovení příspěvku a dotací
 - rozpočet vysokého školství (příspěvky + dotace) členěn na rozpočtové okruhy (4) a ukazatele (10)
 - RO I - institucionální financování VŠ (ukazatele A, K)
 - RO II - podpora studentů (stipendia a dotace - C, J, S, U)
 - RO III – podpora rozvoje VŠ (G, I)
 - RO IV – mezinárodní spolupráce a ostatní (D, F)

Rozpočtové okruhy a ukazatele

I. Institucionální financování vysokých škol

- rozsah a ekonomická náročnost, kvalita VŠ
- největší položka
- Ukazatel A: počet studentů ve studijních programech
- Ukazatel K: kvalita a výkon

II. Podpora studentů

- Ukazatel C: stipendia pro studenty doktorských studijních programů
- Ukazatel J: dotace na ubytování a stravování
- Ukazatel S: sociální stipendia
- Ukazatel U: ubytovací stipendia

III. Rozvoj vysokých škol

- Ukazatel G: Fond rozvoje vysokých škol
- Ukazatel I: rozvojové programy ministerstva

IV. Mezinárodní spolupráce a ostatní

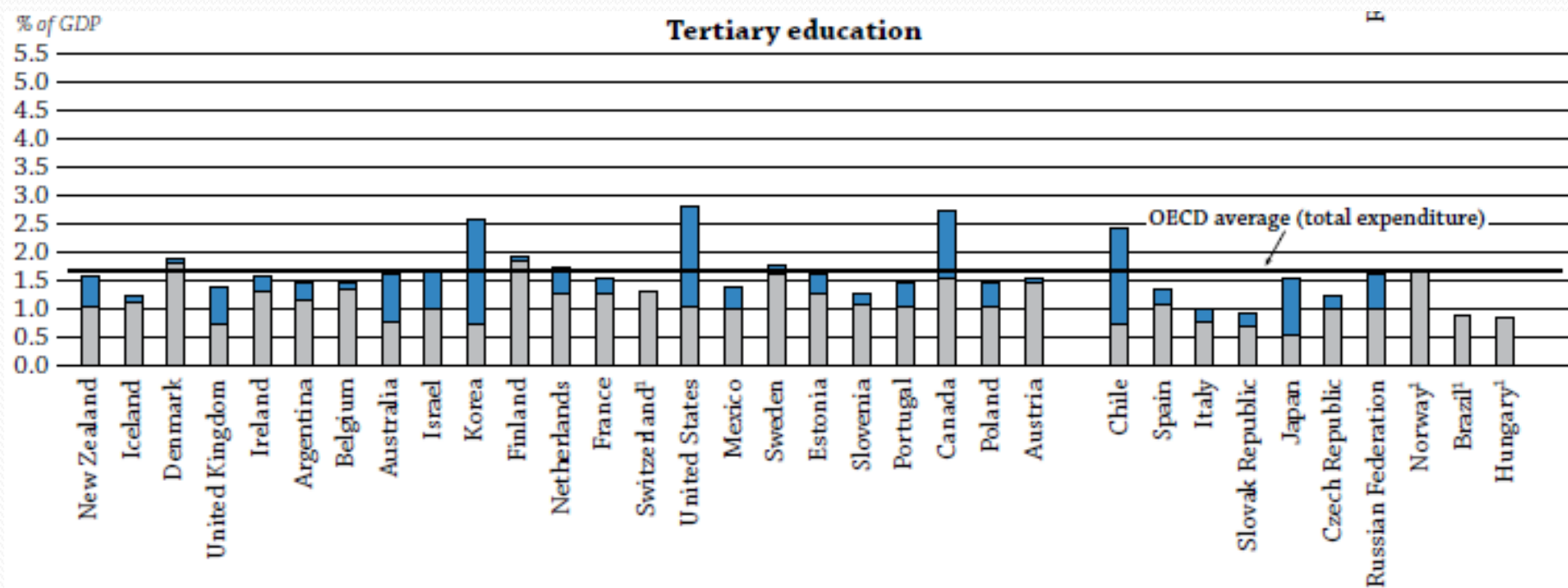
- Ukazatel D: mezinárodní spolupráce
- Ukazatel F: Fond vzdělávací politiky

Rozpis rozpočtu vysokých škol

- rozpis rozpočtu VŠ na rok 2014 - vychází ze zákona o SR ČR na rok 2014
 - kapitola 333 MŠMT (pro rok 2014 celkem 137 301 156 tis. Kč)
- ukazatel VŠ ve výši **21 770 802 tis. Kč** (v 2013 21 803 802 tis. Kč)
 - 1 863 530 tis. Kč na programové financování (loni 1 995 030 tis. Kč)
 - 19 907 272 tis. Kč na běžné činnosti VŠ (loni 19 808 772 tis. Kč)

Mezinárodní srovnání (EaG 2013)

Obr. Výdaje do terciárního vzdělávání jako % HDP (2010)

ČR: 1,2 % HDP
EU 21: 1,5 % HDP

Poplatky

- na VVŠ možno stanovit:
 - **poplatky za úkony spojené s přijímacím řízením**
 - nejvýše 20 % základu vypočteného MŠMT (aktuálně 500 - 600 Kč)
(základ = 5 % z průměrné částky připadající na jednoho studenta ze základního normativu)
 - **poplatky spojené se studiem** (týkají se studentů, kteří překračují standardní dobu studia nebo studují postupně více studijních programů)
 - nejméně 1,5 násobek základu za každých započatých 6 měsíců při překročení o rok
 - další studium - za každý další započatý jeden rok nejvýše základ (neplatí pro souběžné studium)
- školné / zápisné na VVŠ?

Spoluúčast studentů VŠ?

- Plán na zavedení školného v programovém prohlášení vlády z r. 2010:
 - „Vláda zavede finanční spoluúčast absolventů vysokých škol na hrazení nákladů jejich studia formou tzv. **odloženého školného** s termínem zavedení od akademického roku **2013/2014**, při stropních nákladech 10 000 Kč na jeden semestr a při uplatnění zvýhodňujícího koeficientu pro podporu klíčových studijních oborů s vazbou na strategické segmenty průmyslové výroby a služeb. Školné bude školám zaplaceno ihned, za tímto účelem student bude mít možnost uzavřít půjčku garantovanou státem. Půjčka bude hrazena občany v okamžiku, kdy jejich příjem překročí výši průměrné mzdy, což nevyklučuje možnost dobrovolné dřívější úhrady přímým způsobem.“

http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf

Spoluúčast studentů VŠ?

- v r. 2011 MŠMT předložilo Věcný záměr zákona o VŠ a zároveň Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům
 - finanční spoluúčast studentů – tzv. odložené školné
 - maximální výše daná zákonem
 - placeno ihned, ale státem garantovaná půjčka – různé možnosti splácení
 - školné příjmem VVŠ, nikoli státu!
 - snaha předejít nárůstu bariér

Spoluúčast studentů VŠ?

- Koaliční smlouva: programová část, 10. 4. 2012:
 - „Vláda zavede finanční spoluúčast studentů VŠ na hrazení nákladů jejich studia formou tzv. **zápisného**, jehož část bude nasměrována do stipendijního fondu, s termínem zavedení od akademického roku **2012/2013**. Cílem opatření je posílit rozpočty vysokých škol a umožnit jim poskytovat studentům nadstandardní servis, motivovat k větší odpovědnosti studentů i vysokých škol a v neposlední řadě prostřednictvím rostoucí konkurence mezi vysokými školami v delším časovém horizontu přispět i k růstu kvality vysokoškolského vzdělání.“

<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Koalicni-smlouva-10-4-12.pdf>

Spoluúčast studentů VŠ?

- Aktuálně?
 - reforma pozastavena (zápisné, ani školné nezavedeno)
- problém – neudržitelnost veřejného financování (Tab.)

Ukazatel VŠ (v tis. Kč, Kapitola 333 MŠMT)						
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
24 101 935	24 640 250	23 449 130	22 423 938	21 221 802	21 803 802	21 770 802

Modely financování ve světě

4 modely financování terciárního vzdělávání (dle OECD):

1. země s nízkými poplatky za studium, ale štědrým systémem podpory studentů

- Dánsko, Finsko, Island, Norsko, Švédsko
- entry rate 75 %
- reflektuje společenské hodnoty – rovnost šancí, společ. rovnost (*přístup k terciárnímu vzdělávání je právo, ne privilegium*)

2. vysoké poplatky & rozvinutý systémem podpory

- Austrálie, Kanada, Nizozemí, NZ, UK, USA
- entry rate 76 %
- roční poplatky za studium překračují 1500 UUSD

Modely financování ve světě (II)

3. **vysoké poplatky & méně rozvinutý systém podpory**
 - Chile, Japonsko, Korea
 - vysoká finanční zátěž studentům a jejich rodinám
 - entry rate Chile 45 %, Jap 52 %, Korea 69 %
 - země s nejnižšími veřejnými výdaji do ter. vzdělávání
4. **nízké poplatky & méně rozvinutý systém podpory**
 - ČR, Rakousko, Belgie, Francie, Polsko, Švýcarsko...
 - entry rate 56 % (ČR 60 %)
 - relativně nízké bariéry, ale zároveň malá podpora studentům (absence půjček garantovaných státem)
 - podpora z jiných zdrojů než ministerstva školství

Finanční podpora studentů VŠ (ČR)

- sociální dávky (přídavek na dítě, ev. sociální příplatek) do 26 let
- zdravotní pojištění hrazené státem (do 26 let)
- daňové úlevy
- sleva na dopravu
- sociální stipendium (od r. 2006)
- dotované stravování
- ubytovací stipendium (VŠ)
- stipendia ze stipendijního fondu (prospěchová...)
- doktorandská stipendia

Zdroje

- Kohoutek, J. (2014). *Řízení českého vysokého školství*. (Základní studijní text)
- OECD (2013), *Education at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2013-en>.
Dostupné z
<http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%2020%20June%202013.pdf>.
- www.msmt.cz
- [WWW.CZSO.CZ](http://www.czso.cz)

Děkuji za pozornost!